

Tuur Elzinga, vicevoorzitter FNV – 12 november 16.30 uur
Lancering publicatie Handel Anders! Een oproep voor duurzame en eerlijke handel

Minister Kaag van Buitenlandse Handel en

Ontwikkelingssamenwerking, wil als lijsttrekker van D66 dat de economie moderner, eerlijker en schoner wordt en dat de economie niet alleen de welvaart, maar ook het welzijn van mensen vergroot.

Een heel mooi doel, waar de FNV het van harte mee eens is.

Maar, volgens de minister komt dat vanzelf goed, want ze kent alleen bedrijven die verantwoordelijk willen zijn, die aandacht voor het klimaatakkoord willen en eerlijk loon willen betalen. En aandeelhouders willen dat ook.

Fijn, dat de minister zich omringt door goede mensen die het goede voorbeeld geven, of zich in elk geval zo presenteren.

U hoort wellicht enig cynisme doorklinken, want ik vind het nogal naïef om te denken dat de wereld en daarbinnen het bedrijfsleven uitsluitend bestaat uit mensen die hun maatschappelijke verantwoordelijkheid nemen en dat de aandeelhouders niet primair

handelen op basis van de aandeelhouderswaarde die bedrijven genereren.

Anders zouden wij – als vakbeweging – immers niet dagelijks misstanden op het gebied van mensenrechten, vakbondsrechten en werknemersrechten tegenkomen in de wereldwijde productieketens die door grote multinationals worden gedomineerd.

Als bedrijven en overheden werkelijk maatschappelijke verantwoordelijkheid voor een duurzame en eerlijke productie voorop zouden zetten, waarom ontvangen vele honderden miljoenen werkers in de aan- en uitbestedingsketens dan géén leefbaar loon?

En waarom is de ecologische schuld waarmee onze huidige productiewijze toekomstige generaties opzadelt absoluut onhoudbaar geworden? En als we in een wereld leven waar multinationals en politiek eerlijk, maatschappelijk verantwoord en duurzaam zouden opereren, waarom wordt dan volgens de OESO door het internationaal bedrijfsleven alleen al jaarlijks 100 tot 250 miljard euro aan belasting ontweken? Een duizelingwekkend bedrag

dat ieder jaar niet beschikbaar is voor publieke goederen en diensten, voor het welzijn van de burgers.

Vanuit deze weerbarstige werkelijkheid pleiten wij – als FNV met de internationale vakbeweging, met de SER en vele andere maatschappelijke organisaties – voor wettelijke regels voor ketenverantwoordelijkheid, voor maatschappelijk verantwoord ondernemen, want het gaat kennelijk niet vanzelf goed. Het is voor deze minister – als een moderne, eerlijke en schone economie haar menens is – dan ook een gemiste kans dat ze deze kabinetsperiode in elk geval geen stappen wil zetten in die richting.

In Nederland ontbreken er goede wettelijke kaders die bedrijven helpen maatschappelijk verantwoord te handelen. Maar internationaal wordt bedrijven nog minder in de weg gelegd om grensoverschrijdend amoreel te handelen.

Er zijn vele internationale verdragen die werknemers moeten beschermen, klimaatverandering beogen af te remmen, consumentenveiligheid willen waarborgen, corruptie tegengaan,

armoede, kinderarbeid en slavernij streven uit te bannen. Maar landen kunnen zich er heel makkelijk aan onttrekken. Daarnaast hebben deze verdragen gemeen dat er eigenlijk geen sancties worden opgelegd als bedrijven dit doen. Zo staat de deur wagenwijd open tot grootschalige schending van deze internationale afspraken. Hoe multinationals zich maatschappelijk behoren te gedragen is internationaal vastgelegd in nog zachtere principes en richtlijnen (de UN guiding principles en de OECD guidelines). Daarentegen hebben handelsverdragen en investeringsverdragen die internationaal opererende bedrijven beschermen wél harde sanctiemechanismen en kunnen staten voor enorme bedragen worden aangeklaagd door multinationals als beleid hen in de weg zit. Daarmee zijn alle mooie afspraken voor een betere wereld in de dagelijkse praktijk ondergeschikt aan de handels- en investeringsverdragen en kunnen bij wijze van spreken naar het oud papier.

Deze verdragen zijn steeds meer onder vuur zijn komen te liggen.

TTIP, TPP en NAFTA in de VS en tegen TTIP, CETA en EU-Mercosur in Europa om maar even wat namen van handelsverdragen te noemen

die ook krantenkoppen hebben gehaald. En denk aan de grote maatschappelijke verontwaardiging over de private snelrecht-tribunalen die exclusief voor internationale investeerders schadeclaims bij overheden kunnen neerleggen van honderden miljoenen tot miljarden euro's, als gevolg van ISDS-clausules in steeds meer van dit soort handels- en investeringsverdragen.

Hét probleem met het internationale handels- en investeringsbeleid via dergelijke verdragen is dat ze overheden op heel veel manieren beperken in het reguleren van de markt, in het beschermen van burgers, werknemers, consumenten en publieke goederen, zoals een leefbaar klimaat en dat deze verdragen stelselmatig de macht van internationaal kapitaal versterken.

Op een ongereguleerde markt geldt het recht van de sterkste, de wetten van de jungle; het is er eten of gegeten worden. Overnemen of overgenomen worden. Hoe groter je kapitaal, hoe groter je macht. Geen one man, one vote, maar one dollar, one vote. Zonder bescherming van werknemers keren we terug naar Victoriaans kapitalisme, zonder bescherming van consumenten hadden we

dagelijks voedselschandalen en zonder milieubescherming waren alle rivieren in Europa levenloos, was onze bodem giftig en gingen we vele jaren eerder dood vanwege de slechte luchtkwaliteit.

Daarom moet een markt gereguleerd worden. Een markt heeft wetten en regels nodig en een marktmeester. Om eerlijk te functioneren. Om alles van waarde – buiten de aandeelhouderswaarde – te beschermen.

De minister van Handel is blij met de verkiezing van de democraat Joe Biden in de VS en ziet kansen op een nieuw handelsverdrag met de Amerikanen.

Natuurlijk ben ik ook blij met de verkiezingswinst van Biden. Bovenal is de verkiezing van Biden goed nieuws voor de werkenden in de VS, volgens onze vakbondscollega's in de VS. Als de VS weer aan zouden sluiten bij het klimaatakkoord van Parijs is dat bovendien goed nieuws voor de hele wereld. En als we nu een handelsoorlog kunnen voorkomen met de VS, dan is dat goed voor Europa.

Maar laten we niet vergeten dat Trump vier jaar geleden veel arbeiders in zijn kamp trok door zich ook af te zetten tegen NAFTA, TPP en TTIP. Zijn America first nationalisme was en is niet de oplossing, maar terugkeren naar de neoliberale globalisering is evenmin een verstandig antwoord op Trump. TTIP blijft in the end – net als CETA, het handelsverdrag met Canada – meer macht geven aan multinationals en hun aandeelhouders.

De coalitie Handel Anders! wil vandaag benadrukken dat de tegenstelling tussen neoliberale globalisering en nationalisme een valse tegenstelling is. Het is goed mogelijk om internationale markten volgens andere verdragen te reguleren, zodat de rechten van mens, dier en milieu, zwaarder wegen dan winstbejag. En dat werknemers, het MKB en gezinsbedrijven in de landbouw niet ondergeschikt worden gemaakt aan de belangen van multinationals.

Het is, kortom, door de regels van het spel te veranderen mogelijk een andere wereld te creëren. Eén waarin de economie ten dienste staat van de mensen. Met een handelsbeleid dat die gewenste duurzame en sociale economie op een hoger plan zet, in plaats dat

het kijkt naar de korte termijn aandeelhouderswaarde. De coalitie
Handel Anders! levert vast een bijdrage met concrete voorstellen.